

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Första Kammaren. N:o 9.

Onsdagen den 4 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 28 nästlidne januari.

Herr talmannen yttrade, att herr *Hasselrot* anmält sig vara af illamående förhindrad att bevista dagens sammanträde.

Företogs val af fem ledamöter i kammarens tillfälliga utskott n:o 1, till hvars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna n:is 1 och 27; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hafva blifvit utsedde:

herr Bergström	med 82 röster,
» Fahlbeck	» 82 » ,
» Lithander	» 82 » ,
» Stephens	» 82 » ,
friherre Tamm, C., Gustaf, A.,	» 82 » .

Företogs val af fem ledamöter i kammarens tillfälliga utskott n:o 2, till hvars handläggning hänvisats de inom kammaren afgifna motionerna n:is 12 och 24; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hafva blifvit utsedde:

herr Björnin	med 69 röster,
» Hammarström	» 69 » ,
» Lindgren	» 69 » ,
» Ljungberg.....	» 69 » ,
» Nyström, Johan F.,	» 69 » .

Företogs val af två suppleanter i kammarens tillfälliga utskott n:o 1; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hafva blifvit utsedde:

herr Uppström	med 60 röster,
» Lundsten	» 46 » .

Företogs val af två suppleanter i kammarens tillfälliga utskott n:o 2; och befunnos efter valförrättningens slut därtill hafva blifvit utsedde:

herr Olsén.....	med 58 röster,
» Jeppsson	» 50 » .

Vid föredragning af den af herr *Nyström, Johan*, nästlidne dag väckta och då bordlagda motion, n:o 43, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning, huru inom rikets officiella statistik må kunna åstadkommas största möjliga enhet och planmässighet i arbetet samt ökad skyndsamhet vid publikationen, beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 1.

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna lagutskottets den 31 sistlidne januari och under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 31 nästlidne januari och den 3 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 6 § i lagen angående jordfästning den 25 maj 1894.

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.*

Herr Andersson, Gustaf: Då jag inom utskottet icke kun-
nat biträda utskottets förslag, beder jag att få yttra några ord.

Af Riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t framgår, att det hufvudsakliga skälet till föreliggande lagändringsförslag är, att det framkallar sorg och bekymmer hos den afidnes anhöriga, att denne, om han var en själfspilling, icke kan få samma begrafning som andra. För mig är detta icke något talande skäl. Jag tror, ätt hos den afidnes anhöriga sorgen vid detta tillfälle är så stor, att de fästa sig mindre vid begrafningsceremonien och mera vid det sätt, på hvilket den afidne gått ur tiden. Jag tror således icke, att sorgen kan ökas på något sätt. Men antag, att detta skäl är giltigt, då blir också följderna, att hela 6 § i lagen angående jordfästning måste utgå; ty det kan väl icke förnekas, att anhöriga till en afrättad sörja lika djupt som anhöriga till en själfspilling. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har äfven erkänt detta i sitt uttalande till statsrådsprotokollet; han säger nämligen: »Enligt nu gällande bestämmelser föreskrives jordfästning i stillhet utom för själfspillingar allenast för dem, som blifvit afrättade eller ljutit döden under föröfvande af groft brott. Därest nu denna form af jordfästning icke vidare skulle äga tillämpning på själfspillingar, kan det ifrågasättas, om densamma hör bibehållas för de återstående, sällan förekommande fallen. Då emellertid de skäl, som tala för en ändring i jordfästningssättet beträffande själfspillingar, ingalunda i lika mån göra sig gällande för nämnda fall och en dylik ändring i fråga om dem antagligen icke skulle äga stöd i den allmänna uppfattningen, synes det lämpligast att icke utsträcka ändringen utöfver hvad Riksdagen begärt.» Ja, för min del tror jag, att det är precis samma förhållande med den nu föreslagna lagändringen, att den icke äger stöd i den allmänna uppfattningen. Och jag tror, att om föreliggande lagförslag bifalles, kommer det att mottagas med blandade känslor. Att skälen för en lagändring icke i lika mån göra sig gällande i fråga om jordfästning af dem, som blifvit afrättade, kan väl icke vara något verkligt skäl, ty anser man en orättvisa förefinnas, bör den afskaffas, antingen den är liten eller stor, antingen det är många eller få, som drabbas af densamma. För min del anser jag icke, att det är någon orättvisa, ty i ett lagbundet land måste finnas lagbunden ordning.

Kungl. Maj:t har visserligen inhämtat domkapitlens yttranden i frågan, men har icke fäst något afscende vid hvad domkapitlen sagt. Alla domkapitel med undantag af ett hafva

Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.
(Forts.)

afstyrkt lagändringen, och det domkapitel, som icke afstyrkt den, bestod endast af lekmän, då hvarken biskopen eller domprosten var närvarande. Under sådana förhållanden anser jag, att denna förändring bör hänskjutas till kyrkomötet, som först bör yttra sig, ty det är väl också åtskilliga ändringar, som däraf påkallas. Sålunda måste kyrkohandboken ändras, ifall denna lagändring kommer till stånd, ty det går icke an, att den bön, som nu läses vid begrafningar, bibehålles sådan den nu är. I denna bön förekommer bland annat: »Gif oss nåd, att vi, hvar för sig, måtte så begå denna begrafning, att vi alltid besinne, huru ock vi, när Gud behagar oss hädankalla» etc. Det går väl icke an att använda de orden öfver en själfspilling, och samma bön kan väl ej heller gärna användas sådan den nu är i alla fall, utan skall en ändring ske, anser jag, att det bör finnas en särskild bön att läsa öfver själfspillingar, och den andra kunde då vara såsom den är nu; men då tror jag, att vi stå kvar på samma ståndpunkt, då blir den icke lika för alla och då blifva icke alla nöjda. På landet går det så till, att flera lik jordfästas på en gång. Antag då, att en själfspilling skall begravas samtidigt med en annan. Den förra har lefvat hela sitt lif i sus och dus och slutligen har lifvet blifvit honom en börda och han har förkortat det, den senare har fört en nyttig vandel. Jag hemställer, huru tro herrarne, att de sörjande skola känna det, när dessa båda begravas på samma gång. Jag tror, att man här kan säga, att det ökar sorgen hos den senares anhöriga.

Jag anser således icke, att frågan föreligger i det skick, att Riksdagen bör antaga lagändringen, och jag yrkar därför afslag på lagutskottets förslag.

Herr Sandqvist: Jag tager mig friheten betona, att Riksdagen år 1902 beslutit, Första Kammaren med 101 röster mot 24 och Andra Kammaren utan votering, att antaga och godkänna ett förslag i den riktning, som nu föreliggande kungl. proposition angifver. Jag hade då tänkt mig, att det icke gärna kunde komma i fråga, att det nu skulle blifva en saklig diskussion ånyo. Om det möjligen vore några anmärkningar att göra mot *formen* för det föreliggande lagförslaget, kunde ju så vara, men att man skulle vilja upprifva ett så nyss fattadt beslut, kan jag icke tänka mig. Och de skäl för och emot, som kunna anföras i denna sak, äro också så genomdebatterade och så framhållna från ömse sidor, att det icke kan tjäna något till att vidare upprepa dem. Jag utgår från den förutsättningen, att Första Kammaren nu icke gärna kan hafva något annat att göra än godkänna lagutskottets förslag (såvida icke någon kan träda fram med anmärkningar mot detsamma i formellt afseende). Jag tillåter mig därför, herr grefve och talman, att yrka bifall till den kungl. propositionen på sätt lagutskottet föreslagit.

Herr statsrådet Berger: Då här yrkats afslag på Kungl. *Lagförslag om jordfästning i stillhet.* Maj:ts proposition, anhåller jag att med några ord få framhålla skälen för densamma.

För endast fyra årtionden sedan gällde i fråga om behandlingen af själfspillingar, att den, som förgjort sig själf med vilja, skulle af skarprättaren föras till skogs och där nedgrävas. Det fanns således på den tiden icke någon jordfästning i stillhet på kyrkogård för själfspillingar, och det var skarprättaren, som skulle taga hand om den dödes kropp. Man ville härmed tydligen utmärka, att samhället ansåg sig böra straffa själfspillingar. Detta barbariska lagbud upphäfdes först genom kungl. förordningen den 14 juni 1864, hvilken föreskref, att själfspillingar skulle jordfästas å kyrkogård, men i stillhet, och detta stadgande infördes oförändradt i den nu gällande lagen angående jordfästning den 25 maj 1894.

Om man nu frågar sig, hvad jordfästning i stillhet egentligen innebär, lär man utan tvifvel kunna påstå, att åtminstone den allmänna uppfattningen är den, att kyrkan därigenom dömer den aflidne, uttalar den domen öfver honom, att han begått en synd, en brottslig handling. Allmänheten förstår icke att inlägga någon annan betydelse i jordfästning uti stillhet än denna, och det hjälper icke, att framstående kyrkans målsmän gång efter annan funnit sig föranlättna att mycket kraftigt betona, att det ingalunda är meningen, att kyrkan vill med denna jordfästning i stillhet döma, straffa eller skymfa själfspillingen. Den gängse uppfattningen är alltså den, att kyrkan dömer dessa olyckliga, men det är ju en själfklar sak, att det icke står i mänsklig makt att angående en medmänniska uttala en ofelbart riktig dom. Jag vågar därför utan fara för misstag påstå, att det allmänna rättsmedvetandet fordrar, att det officiella brännmärket af själfspillingar afskaffas. Den omständigheten, att själfspillingens sista handling i lifvet var brottslig eller sedligt förkastlig, bör icke få föranleda därtill, att han utpekas såsom varande sämre än andra syndiga människor. Jag nämnde, att det blifvit bestridt, att denna form af jordfästning skulle innebära en dom öfver den aflidne. Man har i stället förklarat, att kyrkan genom jordfästningen i stillhet uttalar sin sorg öfver själfmordet. Det är i sin ordning, heter det i senaste kyrkolagskommitténs betänkande, att kyrkan på ifrågavarande sätt uttrycker sin sorg öfver att en människa tagit sitt eget lif, men det finnes i betänkandet icke den ringaste utredning därom, att kyrkan verkligen måste eller verkligen bör på ifrågavarande sätt uttrycka sin sorg. Mig synes det också vara uppenbart, att kyrkan icke bör på nämnda sätt uttrycka sin sorg, och detta af tvenne skäl. Först och främst förstår icke allmänheten, att kyrkan endast sörjer, utan allmänheten tror, att kyrkan också dömer, och för det andra bör med skäl kunna sägas, att det icke är rätt och skickligt att uttala

(Forts.)

Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.
(Forts.)

sin sorg på ett sådant sätt, att man därigenom framkallar en ny sorg, men en ny sorg framkallas ovedersägligen genom denna mindre högtidliga begrafning hos den aflidnes efterlevande anförvanter.

Det sades af den ärade talaren på östgötabänken, att begrafningsbönen måste ändras, om den föreliggande propositionen bifalles. Ja, det är möjligt, det vill jag icke bestrida, men den frågan synes mig icke böra inverka på den nu föreliggande. En liten förändring af begrafningsbönen är ju en synnerligen enkel åtgärd.

Samme talare anmärkte äfven, att stadgandet om jordfästning i stillhet för afrättade också borde upphävas i sammanhang med ifrågavarande lagändring. Något sådant har emellertid Riksdagen icke begärt, och det händer ju understundom, att om man fordrar för mycket, får man ingenting. I allt fall kan man väl säga, att en reform i afseende å sistberörda stadgande skulle vara af hufvudsakligen teoretisk betydelse, praktiskt taget innebure en dylik reform bra litet.

Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville vidblifva sitt sistlidne riksdag med stor majoritet fattade beslut i denna fråga.

Herr Billing: Enskildt mottog jag vid förra riksdagen förebräelser därför, att jag icke deltagit i debatten om det ärende, som nu ånyo ligger på kammarens bord. Om jag vid det tillfället hört sådana yttranden fällas som nyss från statsrådsbänken, skulle jag omöjligen kunnat tåga. Sammanfatta vi hufvudsaken af hvad vi nyss hörde, så påstods det, att det allmänna medvetandet ser uti jordfästning i stillhet en dom öfver den döde. Vidare sades det, att rättsmedvetandet kräfvär en ändring, och för det tredje yttrades, att det är en mycket enkel sak att ändra begrafningsceremonielet.

Att jag icke deltog i diskussionen i fjol berodde ej därpå, att jag ansåg de då förebragta skälen öfvertygande, så mycket mindre, som det djupast liggande skälet hvilar på en oriktig uppfattning af själfva den ifrågavarande handlingen. Man säger, att begrafning i stillhet är en dom öfver den döde — hvem säger det? Justitieministern vågade försäkra, att det vore den allmänna meningen. Att afgöra, hvad som är den allmänna meningen, är en vanskligh sak. Äfven jag tror mig hafva en aning om hvad man i allmänhet — jag tänker då i de många församlingarna — har för mening om kyrkliga akter, och jag har där icke funnit, att den antydda uppfattningen är allmän. Justitieministern säger i sitt yttrande till statsrådsprotokollet, att till och med en del präster skulle hafva en dylik uppfattning. Det måste ju vara rätt, efter han säger det, men för min del har jag ännu aldrig träffat samman med någon präst, som så uppfattat denna jordfästning i stillhet. Och alldeles säkert är, att

icke uti något af de kyrkliga myndigheternas utlåtanden denna uppfattning framkommit, utan en väsentligen annan, nämligen att jordfästning i stillhet är ett uttryck för kyrkans sorg, och för att man här såsom annars, när sorgen är djup, är tyst. Och alldeles visst är, att den förstnämnda uppfattningen är oriktig.

Skälet, hvarför jag icke uppträdde i föl — och jag anser mig i viss mån behöfva försvara mig för det — var det, att jag fann, att här nu också inom denna kammare rådde en önskan om att en förändring i det föreliggande fallet borde införas. Då sade jag mig själf: är medvetandet sådant, så kan det vara skäl att taga saken i noggrann ompröfning, ty naturligtvis måste en kyrklig handling, om den skall lefva med kraft, också uppbäras af ett någorlunda allmänt medvetande. Jag ansåg, att saken kunde och borde tagas i ompröfning, så mycket hellre, som ett skäl af mig omöjligen kan förnekas, nämligen att man skall visa barmhärtighet emot de efterlevande. Ty utan tvifvel har det mången gång varit smärtsamt för en efterlevande att vara närvarande vid en sådan akt som den här omtalade. Jag anser, att hänsyn härtill bör tagas, men att det också finnes andra synpunkter, som icke få förbises och som också böra öfvervägas vid sidan af detta. När jag nu har begärt ordet, har det dock icke varit för att få säga detta, utan det har varit för att, så vidt på mig beror, uttala min förvåning öfver det sätt, på hvilket detta ärende behandlats, och den form, i hvilken det nu föreligger. Så godt som alla rikets domkapitel — ja, jag kan gärna säga alla, ty vi veta, hvarpå det enda undantaget berodde — hafva bestämdt afstyrkt detta förslag. Där fanns väl en och annan, som hade den förhoppning, att detta skulle utöfva något inflytande på regeringens beslut i detta ärende — för min del väntade jag det alls icke. Men hvad jag verkligen väntade, och hvad såväl jag som rikets kyrkliga myndigheter haft anspråk på, det var, att dessa myndigheters yttranden skulle, om också icke inverka på regeringens uppfattning, ty den beror naturligtvis på dess eget sätt att se saken, likväl blifvit kända och framlagda inför Riksdagen, så att Riksdagen hade fått se, hvad där kunde invändas emot det, som Riksdagen hade begärt. Jag är van vid, att de kungl. propositionerna i allmänhet äro affattade med mycket stor fullständighet, och att de hörda myndigheternas meningar och yttranden därvid framlägges i sin helhet eller åtminstone i mycket vidlyftiga referat. Här meddelas däremot så godt som intet, utan endast några mycket korta och hastiga antydningar om i hvad riktning myndigheternas uttalanden hafva gått. Jag anser, att de kyrkliga myndigheterna hade kunnat hafva anspråk på att behandlas på ett höfligare sätt, och att Riksdagen borde haft anspråk på att få se, hvad dessa myndigheter hade att invända.

Med en mycket ovanlig hastighet har detta ärende expe-

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.*

(Forts.)

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.
(Forts.)*

dierats. Riksdagen begärde i fjol ett lagförslag, och redan nu ligger detta förslag på Riksdagens bord. I ett ärende af denna beskaffenhet föreskrifver gällande lag, att Riksdag och kyrkomöte hafva hvar sitt bestämmande ord. Riksdagen betraktar frågan från sin synpunkt, men det får väl medgifvas, att denna fråga också har en annan hufvudsida, från hvilken den måste betraktas, nämligen den kyrkliga och särskildt den liturgiska sidan, och att den ena icke bör tagas i öfvervägande enbart för sig, utan att båda böra på en gång tagas i ompröfning. När nu nödvändigt en ändring behöfves äfven i kyrkohandboken och det jämväl kan bero på denna, huru lagen skall formuleras, så hade det väl varit naturligt och riktigt att först låta detta ärende gå till kyrkomötet, innan det definitiva förslaget framlades till Riksdagens beslut. Jag tror, att det varit hälsosamt därför, att Riksdagen då hade fått se, hvilka förändringar blifva nödvändiga på ett annat område, och då fått taga i ompröfning, huruvida den, oaktadt dessa förändringar, likväl ville fasthålla vid sitt beslut. Så har emellertid nu icke skett.

Att förändringar måste ske både i kyrkohandboken och i kyrkolagen såsom en följd af den här föreslagna lagförändringen, det är för mig alldeles klart. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet förklarade, att det var en synnerligen enkel sak att åstadkomma den behöfliga förändringen i kyrkohandboken. För mig ter sig däremot denna sak synnerligen svår och invecklad. Där finnas tre vägar, som äro tänkbara. Den ena är den, att jordfästa dessa själmördare så, som man nu jordfäster efter den vanliga, högtidligare formen. Den andra utvägen är, att man jordfäster alla på ett sätt, erinrande om den form, i hvilken man jordfäster själmördare, och den tredje möjliga utvägen är, att olika former användas för den ena och för den andra jordfästningen. I statsrådspropositionen säger herr statsrådet, att han icke en gång är viss om, att någon förändring behöfves. Herr statsråd, jag är viss om att det behöfves, och jag är viss om att, därest en sådan ändring icke sker, det kommer att vålla obegripligt stor anstöt, icke blott bland prästerskapet utan också inom församlingarna. Tror herr statsrådet, att man i vår svenska församling kan gå in på att tacka Gud, för att han hädankallat den, som begått själmord? Det är omöjligt; en förändring måste ske. Den andra möjliga utvägen är att jordfästa människor i allmänhet ungefär som själmördare. Hvad tro herrarne, att särskildt vår svenska allmoge skulle säga om en sådan förändring? Den är i allmänhet ömtålig rörande förändringar på det kyrkliga området, och framför allt är den ömtålig, då det gäller förändringar i ordningen för de handlingar, som sammanfalla med de ömmaste tillfällen i dess lif. Man skulle taga bort allt, som i kyrkohandboken står därom, att detta dödsfall är en yttring af Guds vilja, detta, som ju innebär det starkaste quietiv,

den starkaste tröstegrund, när man står i sin stora sorg vid grafven. Detta: »Det är Guds vilja, ske Guds vilja», skulle tagas bort.

Lagförslaget om jordfästning i stillhet.

(Forts.)

Den tredje möjliga utvägen är att hafva olika formulär vid tillkännagifvandet och vid jordfästningen. Ja, det är den enklaste utvägen, men hvad blir däraf följden? Jo, att olikheten mellan själfmördares och andras jordfästning, med hvad därtill hörer, flyttas från grafven in i församlingen, så att denna skillnad kommer att markeras, icke blott genom att ett och annat utelämnas (tal och klockringning vid grafven), utan midt i församlingens gudstjänst göres denna skillnad. Har man då vunnit hvad man åsyftat? Har man icke då flyttat in det smärtsamma på en punkt, där det blir mycket smärtsammare?

Jag har anfört detta för att bemöta påståendet från statsrådsbänken, att förändringen i rituellt hänseende är synnerligen enkel.

Dessa äro nu de tre vägarna, och jag för min del finner ingen af dem enkel, utan alla tre synnerligen betänkliga. Skall en ändring nu här ske, behöfver det därför blifva föremål för ett mycket allvarligt öfvervägande, huru saken skall ordnas.

På grund häraf synes det mig, som sagdt, att man borde haft grundad anledning vänta, att ärendet först hade blifvit behandladt vid kyrkomöte, innan det definitiva lagförslaget lagts fram för Riksdagen. Nu har emellertid det tillvägagångssätt, som man valt, den betydelse — och det är kanske det, man åsyftat — att pressa kyrkomötet att antaga förslaget. Jag vet väl, att kyrkomötet har sin vetorätt; men jag har varit med om för många kyrkomöten för att icke också veta, att kyrkomötet endast i allra allvarligaste nödfall och endast med den allra största motvilja motsätter sig hvad Riksdagen beslutat. Jag tycker dock, att i ett sådant ärende, där man väl ändock får säga, att hufvudsaken är den religiösa sidan och icke den borgerliga, kyrkomötet borde hafva bevärdigats med att få höras, innan den slutliga formuleringen fastslogs.

Det är icke blott i afseende på kyrkohandboken, som en förändring skulle ske, utan en sådan behöfves också i 1 § jordfästningslagen, ty där står, att vid dödsfall skall ske icke endast tillkännagifvande, utan äfven *tacksägelse*, efter som handboken formulerar. Så vida icke denna 1 § ändras, skulle man efter den nu föreslagna lagändringen eljest nödgas från predikstolen vid högmässan tacka Gud för själfmordet!

Äfven en annan synpunkt vill jag slutligen framhålla. Skall ur lagen borttagas hvad som står om själfmördare, så kan det icke blott sättas i fråga, huruvida icke det öfriga i paragrafen borde tagas bort, utan efter min uppfattning är det det enda, som nästan kan komma i fråga. Det synes mig, som om konsekvensen hade bort bjuda, att man föreslagit detta, då man utgår

Lagförslag om jordfästning i stillhet. från den grundsatsen, att vid begrafningar icke något uttryck skall gifvas åt uppfattningen om hvad som förut i den dödes lif eller vid hans död har förekommit.

(Forts.)

Första Kammaren har i fjol uttalat sin mening i detta ärende, men jag tror icke, att Första Kammaren då fordrade eller ens önskade, att ärendet skulle behandlas i den ordning, som nu har skett; jag tror icke, att Första Kammaren önskade, att lagen skulle fastslås utan att man toge hänsyn till de förändringar, som för öfrigt såsom konsekvenser af kammarens beslut kunde blifva nödvändiga.

Därför anser jag mig icke bedja om något upprifvande af Första Kammarens beslut i fjol, då jag nu anser mig böra instämma i yrkandet om afslag.

Herr Edström: Helt visst har det väckt förvåning, såväl hos dem, hvilka varit med om den skrifvelse, som framkallat den kungl. propositionen, som ock hos dem, hvilka vågat hysa en motsatt tanke om behovet af den föreliggande lagförändringen; förvåning däröfver, att regeringen ej ansett sig böra fästa det minsta afseende vid de kyrkliga myndigheternas, domkapitlens, utlåtanden, hvilka alla, såsom vi redan hafva hört, på ett undantag när, nämligen det i Strängnäs, yrkat afslag på den i Riksdagens skrifvelse begärda lagförändringen. Denna förvåning har hos mig stegrats till bedröfvelse genom det uttalande, vi nyss hört från statsrådsbanken. Ägnadt att väcka förvåning är det väl äfven, att frågans afgörande ansetts vara af den brådskande natur, att den icke tålt vid ett uppskof så pass långt, att det till hösten sammanträdande kyrkomötet blifvit satt i tillfälle att yttra sig i frågan, innan lagförslaget framställdes för Riksdagen.

Man kunde ju ock hafva haft anledning vänta, att ordförandens i lagutskottet under diskussionen här i kammaren vid föregående års riksdag uttalade förhoppning därom, att Kungl. Maj:t skulle med anledning af Riksdagens skrifvelse komma att framställa ett förslag om högtidlig begrafning äfven för sådana lifdömda, som bättrat sig, skulle hafva gått i uppfyllelse. Så har emellertid icke skett. En person, som, sedan han begått bedrägeri, förfalskningar eller andra brott, hädankallar sig själf för att undandra sig sitt välförtjänta straff, han skall äras och hedras med högtidlig begrafning. Den lifdömde åter, som ångrat och begråtit sitt brott och med evighetshopp i hjärtat går den död till mötes, som han erkänner sig hafva förtjänt genom sitt brott, han skall kvarhållas under hvad man med orätt kallar kyrkans kärlekslösa dom, han skall begrafvas i stillhet. Inkonsekvent i sanning må man väl säga!

Jag har icke tänkt att med mitt anspråkslösa anförande kunna åstadkomma någon förändring i den ställning till frågan, som denna kammare så tydligt gifvit till känna genom voteringen

vid förlidet års riksdag, då skrivelseförslaget antogs, men jag har dock ansett det vara min plikt — såsom det ju också är min rätt — att få till protokollet uttala, att jag för min ringa del, under beklagande af den form och den ordning, i hvilken lagförslaget tillkommit, icke kan anse detta förslag till ändring i den ännu icke nio år gamla jordfästningslagen vara nödigt och nyttigt. För öfrigt ber jag att få tillkännagifva, att jag ansluter mig till den uppfattning, som 1889 års Riksdags lagutskott uttalade, nämligen att kyrkan icke bör, genom att bortkasta all skillnad mellan en begrafning i stillhet och annan begrafning, uppgifva sin rätt och plikt att äfven genom den yttre begrafningsformen häfda sin ställning såsom kristlig kyrka gent emot uppenbara kränkningar af sedelagens bud.

Kyrkan har blifvit tillvitad, att hon velat med begrafningsformen i stillhet uttala en dom öfver den döde. Protester däremot hafva redan så kraftigt blifvit uttalade, att något tillägg därtill för visso icke behöfves. Jag håller före, att äfven kyrkans målsmän böra få hysa anspråk på att blifva trodda på deras ord, och kyrkans afsikt är icke och har aldrig, så vidt jag vet, varit den att genom denna begrafningsform uttala en dom öfver den döde. Kyrkan bör väl äfven äga rättighet att själf förklara innebörden och betydelsen af sina handlingar.

Herr grefve och talman! Jag anhåller att i likhet med nästföregående talarne få yrka afslag på lagutskottets förslag och således äfven på den kungl. propositionen.

Herr Berg, Gustaf Axel: Då jag år 1889 i Andra Kamraren framlade en motion i enahanda syfte som den, hvilken föranledde Riksdagens förra året affattade skrivelse, så torde det icke förvåna, att jag nu uti denna fråga ber att få säga några ord. Jag skall därvid till en början anhålla att helt kort få bemöta den näst siste högt ärade talarens anförande. Det var nämligen några punkter däri, vid hvilka jag särskildt fäste mig.

Den ärade talaren vände sig i främsta rummet emot det sätt, hvarpå domkapitlens — de hörda myndigheternas — yttranden blifvit i den kungl. propositionen refererade. Jag medgifver visserligen, att denna framställning icke lämnar något öfrigt att önska i fråga om sin kortfattade beskaffenhet. Det är en sanning, att detta referat icke är så fullständigt, som sådana referat i allmänhet bruka vara, men det innehåller likvisst ett uttalande, som jag tror bör vara för Riksdagen i denna fråga det hufvudsakliga, nämligen att de hörda myndigheterna i allmänhet icke hafva understött förslaget, och att detsamma sålunda rönt ett allmänare motstånd från domkapitlen äfvensom hufvudskalet härtill; och detta är ju hvad vi egentligen härvidlag behöfva veta.

Vidare vände sig den högt ärade talaren emot den hastighet, hvarmed detta ärende blifvit expedieradt. Jag kan för min del

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.*
(Forts.)

Lagförslaget om jordfästning i stillhet. icke inse, att en sådan hastighet i någon mån förtjänar klander, då det gäller en fråga, som redan år 1889 med stor majoritet vann Andra Kammarens bifall och som nu under förra året med lika stor, kanske större, majoritet omfattades här i denna kammare.

(Forts.)

Sedan i ordningen uttalade den högt ärade talaren, att efter hans förmenande rätta gången varit, att kyrkomötet blifvit hört, innan förslaget inkom till Riksdagen. För min del kan jag icke gilla den uppfattningen. Då i denna fråga initiativet blifvit taget just af Riksdagen, synes det mig, som om det lämpligaste sättet verkligen är, att Riksdagen först för sin del beslutar, och att frågan sedan öfvergår till kyrkomötets behandling. Ytterligare fäste sig den talare, om hvilken jag nu yttrar mig, synnerligen vid ett från statsrådsbanken fälldt yttrande, att det vore »en enkel sak» att åstadkomma en ändring i kyrkohandboken. Ja, jag fattade detta yttrande så, att därmed afsågs, att en förändring i *kyrkohandboken* vore i jämförelse med en förändring i *kyrkolagen* en relativt lätt sak att få behandlad. Den fråga, som genom den kungl. propositionen nu här föreligger, fordrar sammanstående beslut af Kungl. Maj:t och Riksdagen samt samtycke af kyrkomötet, men en förändring af kyrkohandboken beslutas af Kungl. Maj:t efter kyrkomötets hörande. Denna sistnämnda form är ju enklare, formellt sedt. Jag tror sålunda, att detta yttrande endast afsåg den formella behandlingen af frågan, och att det kanske ej får tagas så strängt, som den högt ärade talaren gjorde.

Slutligen sade samme talare, att det nu föreliggande förslaget skulle nödvändiggöra en förändring af första paragrafen i den lag af år 1894, som nu ersatt det gamla 18 kap. af *kyrkolagen*. För min del tror jag det icke. Paragrafen är helt kort, och jag skall be att få läsa upp den: »När dödsfall timar inom svenska kyrkan, skall detsamma vid den högmässogudstjänst, som näst efter skedd anmälan om dödsfallet inträffar i den församling, där den afidne var kyrkoskrifven, genom kyrkoherdens försorg tillkännagifvas med tacksägelse i den ordning kyrkohandboken föreskrifver. Sådant tillkännagifvande må dock ej ske» etc.

Detta är lagens ord; det skall således vara ett tillkännagifvande om dödsfallet, med tacksägelse, *men* tillkännagifvande och tacksägelse i den ordning kyrkohandboken stadgar. Om man nu ändrar kyrkohandbokens föreskrift om formen för tillkännagifvandet och tacksägelsen, så är det enligt min uppfattning nog, och man behöfver ej ändra ett enda ord i denna paragraf. Det kan ju hända, att jag har orätt, men om min uppfattning härutinnan tror jag, att jag icke står ensam. Och härtill kommer, att redan nu förefinnes ju i kyrkohandboken en maning till vederbörande att med varsamhet förrätta den med tillkännagifvandet förenade tacksägelsen.

Jag skall nu endast be att få tillägga några ord om den olika uppfattning, som gör sig gällande angående innebörden af denna så kallade begrafning i stillhet. Kyrkan och dess representanter säga, att den innebär icke någon dom öfver den döde. Den uttrycker endast en sorg. Ja, det må vara en sorg, men — såsom förut antydts — det är en sorg utan allt medlidande, utan all medkänsla för de efterlevande och de anhöriga. Den allmänna meningen åter fasthåller, att denna anordning är en dom öfver den döde; men, frågade den ärade talaren. huru veta vi, hvilken den allmänna meningen är i denna fråga? Jo, jag tror, att man kan veta, hurudan denna mening är, då Riksdagens Andra Kammare för mer än ett årtionde sedan uttalat sin mening och Riksdagens båda kamrar förra året sammanstående uttalade sig på det sätt, som skett. Jag tror, att man då kan säga, att man känner hvad den allmänna meningen i frågan är. Den säger, att denna akt innebär en dom, och hvad som är alldeles säkert, det är, att den känns såsom en dom och verkar såsom en dom, man må sedan använda hvilket modifierande uttryck som helst. — Det är dessutom en dom, där den mänskliga domsrätten redan är avslutad, och det är därför, som denna dom, enligt min uppfattning, är så litet tilltalande, ja, jag kan säga, rent af motbjudande.

Endast några få ord till! Hvad är det, som för närvarande förhindras genom denna begrafning i stillhet? Ja, kyrkolagen säger, att det är många saker, som härigenom skola förhindras, men i verkligheten blir det ej så mycket. Den förhindrar ej folksamlingar och icke sång vid grafven af annan art än kyrklig. Frivilliga sångföreningar kunna nog icke förhindras att uppträda vid sådana tillfällen. Den förhindrar icke heller liktal af andra än präst. Hvad är det då, som i verkligheten förhindras? Jo, två saker, nämligen liktal af präst och klockringning. Ja, jag får för min ringa del säga, att hvad liktalen beträffar, skulle jag icke hafva något emot, att alla dylika borttoges och att begrafningsakten blefve fullkomligt lika för alla enligt en gemensam allmän föreskrift för alla jordfästningar. Vidare förhindras klockringning. Jag vet ej, hvilken betydelse den teologiska symboliken gifver åt klockringningen. För min del har jag den uppfattningen, att den är en symbol af den frigjorda andens återvändande till sin skapare. Och är denna uppfattningen riktig, kan jag ej förstå, att den symbolen bör saknas vid någon jordfästning och sålunda icke heller vid de olyckliges, om hvilka här är fråga.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag!

Herr Andersson, Axel Gustaf: Jag skall icke upprepa de skäl för bifall till förslaget, som jag framlade, då denna fråga

*Lagförslaget om
jordfästning
i stillhet.*
(Forts.)

Lagförslaget om jordfästning i stillhet. under förra riksdagen behandlades här. Men jag skall vördsamt anhålla om bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Det skulle, såsom den ärade talaren på gäfleborgsbänken sade, kunna tyckas, att en sådan vädjan skulle vara öfverflödigt, då kammaren med så öfverväldigande majoritet antagit skrivelseförslaget. Men jag underskattar ej den verkan, som de kyrkliga myndigheternas utlåtanden och de uttalanden, som här gjorts af framstående kyrkans män, kunna hafva.

För min del förstår jag ej dessa myndigheters hållning. Jag tror också, i likhet med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att många präster icke dela myndigheternas åsikt, och jag icke blott tror det — jag vet det. Att ej biskop Billing träffat någon sådan präst, kan ju hafva sina orsaker. Efter förra årets riksdag var det en prästman, som tackade mig för mitt uppträdande i frågan. Han visste icke då, att han sedan skulle komma att affordras officiellt yttrande angående förslaget. Ett sådant yttrande kom, och det var — afstyrkande.

Det lider väl icke något tvifvel, att tillämpningen af dessa bestämmelser oftast måste bero på godtycket och slumpen, men sådana stadganden böra väl bort.

Erfordras någon ändring i jordfästningsritualen, torde väl en sådan med god vilja utan alltför stora svårigheter kunna åstadkommas. Någon olikhet i ritualen bör ju ej finnas, om lagändringen skall blifva effektiv. Ett handboksformulär är väl dock ej någon tillräcklig bom öfver en väg, där målet är rättvisa.

Vi hafva nog alla skäl att ihågkomma de ord, som yttrades af honom, efter hvilken de kristna kyrkorna bära sitt namn: hvilken af eder, som är utan synd, han kaste första stenen. Ehuru själf skuldfri, skulle han visserligen icke hafva kastat, allra minst då han visste, att stenen kunde träffa ett förut krossadt faders- eller modershjärta.

Jag anhåller, som sagdt, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöholm: Efter mitt förmenande har intet giltigt skäl blifvit anfördt för den ifrågavarande lagändringen. Det är sant, att de nuvarande bestämmelserna i afseende å jordfästning af själfmördare icke hafva den ringaste betydelse för den döde, lika litet som man kan tänka sig, att de skola verka afskräckande för någon, som hyser själfmordstankar, men detta har säkerligen heller aldrig åsyftats med lagen. Akten torde däremot hafva så mycket större betydelse för de efterlevande, ehuru den aldrig kan betraktas såsom en dom öfver någon, allra minst öfver de efterlevande. Det förkrossande slag för de närmaste anhöriga, som ett själfmord alltid medför, verkar jämväl den stämning, som helst undandrar sig stora folksamlingar och som ej harmonierar med den högtidlighet, hvilken bör vara förenad med en vanlig jordfästning. Ju mera stilla och obemärkt en

själfspillings lik jordas, desto mindre störande blir det för det kristliga sinnet, ja, för den rent naturliga känslan, och den, som vid ett dylikt tillfälle önskar en solenn begrafning med liktal och personalier, han visar efter min uppfattning brist på kristlig takt. Det har sagts, att de nuvarande bestämmelserna icke åstadkomma den effekt, man åsyftat, då man ej kan förhindra, att tal hållas och att musik förekommer. Men hvad som förhindras, är hållandet af liktal af präst och klockringning. Just detta innebär, att man markerar en skillnad, skillnaden mellan, å ena sidan, hvad kristlig lag och sedvänja innebär och, å andra sidan, hvad det enskilda godtycket med lättsinne mången gång kan tillåta sig. Men just att markera denna skillnad är det, som åstadkommer den effekt, man vid ett dylikt tillfälle åsyftar. Jag tror mig också veta, att en förändring i lagstiftningen i detta afseende skulle mottagas inom församlingarna med ganska stort missnöje.

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.
(Forts.)*

Jag tillåter mig också, herr grefve och talman, att yrka afslag på den nu framlagda lagen.

Herr statsrådet von Friesen: Då detta ärende bereds gemensamt på justitiedepartementets och ecklesiastikdepartementets föredragning, anser äfven jag böra yttra några ord, enär de anmärkningar, som gjordes särskildt af en talare på västmanlandsbänken, måste af mig betraktas såsom riktade äfven mot mitt sätt att bereda ärendet.

Hvad min åsikt i saken beträffar, vidhåller jag densamma som i fjol, så att därom behöfver jag icke vidlyftigt tala. Den siste talaren yttrade, att det vore upprörande, att en själfmördare finge klockringning och liktal. Men hafva ej många prästmän och äfven mången annan tänkande också upprörts däraf, att klockringning och liktal icke nekas den, som förkortat sitt lif, icke genom att direkt afhända sig detsamma, utan genom ganska uppenbart utöfvande af de laster, som förkorta det mänskliga lifvet. En sådan får ofta både klockringning och liktal, i synnerhet om han tillhör de lyckligt lottade klasserna. Men äfven själfspillingen får ofta detsamma, om han tillhört dessa mera lyckligt lottade klasser. Han får nämligen ett läkarebetyg, att han ej varit normal, och prästen tvekar icke och bör icke tveka att då gifva honom vanlig jordfästning. Men andra samhällets olycksbarn, som icke äro i denna ställning, de drabbas af förbudet. Det är detta, som upprört mig. Det är tanken på den kristna barmhärtigheten och på olämpligheten af, att denna skillnad mellan samhällsmedlemmar göres gällande äfven efter döden, som hos mig väckt sympatier för att taga bort ur lagstiftningen denna skillnad i afseende å begrafningen, och jag bibehåller dessa sympatier.

Jag har ansett, att ärendets rätta behandling varit att först

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.*
(Forts.)

lägga fram saken för Riksdagen och sedan för kyrkomötet. Kyrkomötet skall äfven behandla handboksfrågan, men kyrkomötet måste då veta, hvad Riksdagens mening är, och Riksdagens mening har ej synt mig tvifvelaktig, då ej blott denna kammare, utan äfven Andra Kammaren, där särskildt allmogens representanter sitta, varit med om saken. Det återopades, att allmogen skulle blifva upprörd öfver förändringen, men åtminstone i Riksdagen hafva allmogens representanter ganska talrikt varit med om reform i denna riktning. Jag har, som sagdt, ansett, att den rätta behandlingen af ärendet är den, att Riksdagen först behandlar saken, och att kyrkomötet sedan beslutar i ärendet samt därefter undersöker, hvilka ändringar böra göras i handboken och i formuläret för tacksägelse eller tillkännagifvande från predikstolen. Att där måste göras ändringar, är klart, och jag har ansett mig vara skyldig att, innan jag gick vidare i saken, enskildt förvissa mig om möjligheten af sådana ändringar. Det tillkommer ju ej Riksdagen att pröfva dessa, och jag är ju själf lekman och tilltror mig ej att kunna verkställa dessa ändringar, men därför har jag tillkallat en prästman, hvilken för mig framlagt ett förslag, som synes mig ganska acceptabelt och som jag också, när tiden kommer, skall söka framlägga för kyrkomötet eller åtminstone därstädes söka göra gällande, hvarvid det gärna må underkastas de ändringar, som sakkunskapen där kan komma att önska. Det synes mig emellertid vara utrönt, att det icke är omöjligt att genomföra. Jag tror, att det finnes en fjärde utväg utom de tre, som biskop Billing nämnde. Man behöfver hvarken för alla tillämpa själfspillingsformuläret, icke heller olika och icke heller det gamla, utan man kan utarbета ett nytt, som kan passa för alla. Detta gäller särskildt tacksägelsen från predikstolen, hvilken i sin nuvarande form väl möjligen i alla händelser torde behöfva omarbetas. Man kan bestämdt ej behålla den, om, såsom jag hoppas, lagen ändras i dag, ehuru jag, om den bibehölles, icke anser, att detta skulle innebära, att man tackade Gud för själfmordet. Huru många gånger har ej tacksägelse lästs öfver uppenbara syndare, som afhändt sig lifvet genom sina synder, men icke har man väl därför i tacksägelsen tackat Gud för synden! Jag tror, som sagdt, att denna tacksägelse behöfver omarbetas i alla fall, och att det är lämpligt, att denna omarbetning af handboken och tacksägelsen eller tillkännagifvandet från predikstolen sker, *sedan* Riksdagen fattat sitt beslut i ärendet, och genom kyrkomötets försorg, där den största sakkunskap i detta afseende är att finna. Jag har därför ansett, att det ej är förhastadt att nu framlägga saken inför Riksdagen, som så tydligt begärt dess framläggande just i den form, som nu skett.

Herr statsrådet Berger: Jag är fullständigt förekommen

af föregående talare, men vill dock yttra ett par ord angående en anmärkning, hvilken jag ej bör lämna obesvarad. Herr Billing sade, att han hade haft anspråk på, att domkapitlens yttranden i ifrågavarande ärende skulle ledt åtminstone därtill, att desamma blifvit framlagda för Riksdagen. Jag har icke ansett detta nödvändigt, och jag har styrkts i denna uppfattning däraf, att ej ens lagutskottet ansett sig behöfva dessa handlingar. De äro ej af lagutskottet rekvirerade från justitiedepartementet.

*Lagförslag om
jordfästning
i stillhet.*
(Forts.)

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 54;

Nej — 45.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 31 sistlidne månad och nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 2 kap. 3 § kyrkolagen, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tiga att själfva
utse sin ord-
förande.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 31 nästlidne januari och den 3 innevarande februari bordlagda utlåtande n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Friherre Tamm: Denna fråga, som åtskilliga gånger varit inför kammaren föredragen, har nu återkommit i en betydligt förändrad form. Den innebär, som herrarne allesammans veta, att från Kungl. Maj:t på en kommunal myndighet öfverflytta en maktfullkomlighet. Jag har i denna fråga tillräckligt uttalat mig i sak och ämnar icke nu ingå i någon sorts kritik öfver hvad som sedermera blifvit åtgjordt. Jag har endast tillåtit mig att här begära ordet för att fritaga mig från all delaktighet i ett beslut, som skulle åsyfta bifall till den gjorda framställningen, därför att jag har den uppfattning, att ett bifall till densamma skulle kunna komma att i en framtid medföra icke allenast olägenheter, utan jämväl faror.

Jag tillåter mig därför, herr grefve och talman, att yrka afslag.

Herr Sandqvist: I motsats emot den föregående ärade talaren skall jag tillåta mig att yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, sådan den föreligger i lagutskottets betänkande. Den upptager den grundsats, som i öfrigt gäller i riket och som där icke alls medfört några olägenheter, och jag kan icke föreställa mig, att några olägenheter af förändringen heller skola uppkomma här i Stockholm. Saken har för öfrigt varit grundligt genomdebatterad, och jag tillåter mig därför att utan vidare ordande nu yrka bifall till hvad som är föreslaget i Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Nyström, Johan: Det är med den här reformen som med många andra. Man framlägger icke som skäl för den några egentliga sakgrunder, utan man stöder förslaget egentligen på analogier med andra likartade korporationer. Alldeles som när man vill utvidga rösträtten därför, att mera utsträckt sådan förekommer i andra länder, så vill man låta Stockholms stadsfullmäktige själfva välja sin ordförande, emedan andra städer hafva den rätten. Argument af det slaget synas mig emellertid icke vara tillräckliga för att motivera en så viktig förändring. Det har såväl nu i dag som ännu fullständigare, då saken var före förra gången, ådagalagts af den mest kompetenta person, att det nuvarande förhållandet i Stockholm icke blott icke medför några olägenheter för stadens utveckling, hvilket jämväl historien om denna utveckling visar, utan tvärtom varit till fördel, icke minst för den mans sakkunskap, som är satt i spetsen för samhället.

Att i så fall kassera hvad som visat sig vara godt, är högeligen betänkligt, i synnerhet då man besinnar den möjlighet, som i främmande länder visat sig vara mer än möjlighet, nämligen att i sådana städer som Stockholm mycket extrema partier kunna komma i besittning af majoritet i de beslutande korporationerna och där utöfva skräckvälde mot andra partier, hvilket är mindre möjligt, ifall ordförandeskapet innehafves af en person, som står utom och öfver partierna.

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tigue att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Ports.)

Jag kan för öfrigt icke begripa, hvarför Första Kammaren, som i fjol med 56 röster mot 30 afslog ett liknande förslag och år 1901 med 70 röster mot 52 gjorde detsamma, nu i år, då inga andra skäl äro framlagda, skulle gå in på förslaget.

Jag för min del kan icke vara med om det, och jag ber att få afstyrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr af Burén: Som känt är, kallar, utnämner och tillsätter Konungen öfverståthållare. Lika känt är, att hittills öfverståthållaren varit själfskrifven ordförande i Stockholms stadsfullmäktige. Så är det, och så bör det enligt min mening vara. Det där talet om, att det suveräna folket i Stockholm, som består af så högst olika element, skall afgöra, hvem som skall vara ordförande i Stockholms stadsfullmäktige, det talet tror jag icke mycket på. Det är således efter min mening fullkomligt riktigt hvad en högt ärad talare på stockholmsbänken, som är fullt initierad i denna fråga och kanske förstår den bäst af oss alla, yttrade den 8 februari i fjol, nämligen följande: »Nu vill jag säga, att om det vore fråga om att stifta en lag, som skulle gälla för tillfället, vore jag den förste att erkänna, att så länge stadsfullmäktige hafva sin närvarande sammansättning, finnes icke den ringaste tvekan, att så borde ske. Men jag vågar fråga: lagstiftar man endast för lyckliga, för normala förhållanden eller lagstiftar man icke fastmer så, att lagen skall kunna gälla äfven för abnorma tider? Det *kan* hända, att valen af stadsfullmäktige icke komma att utfalla så väl som nu, det *kan* hända, att tvister uppstå inom stadsfullmäktige, och det skulle kunna inträffa här hvad som inträffat på ett annat ställe, nämligen att vid val af ordförande inom kommunalrepresentationen ledamöter finnes, som sade: den person, ni föreslagit, är visserligen den rätte och den bäste, men mitt samvete förbjuder mig att rösta på en person, som icke tillhör mitt parti.»

Jag kan ej förstå denna attack mot den själfskrifne ordföranden i stadsfullmäktige, om ej meningen är att få till stånd ett *prejudikat* att sedan begagna för att äfven på andra likartade områden försvaga Konungens maktställning; och som jag icke kan vara med därom, yrkar jag afslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som å utskottets hemställan.

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

Herr statsrådet Westring: Då jag nu anbåller att få något utförligare, än i mitt anförande till statsrådsprotokollet skett, angifva de skäl, som föranlett mig tillstyrka det nu ifrågavarande förslaget, vill jag till en början medgifva, att jag icke kunnat påpeka några särskilda missförhållanden några särskildt betydande olägenheter af den nuvarande ordningen. Det är ett annat betraktelsesätt, som har gjort sig gällande.

Den fråga, som här föreligger, är ganska gammal. Den är i själfva verket lika gammal som den nu gällande kommunalförordningen, ty förhållandet var, att den kommitté, hvars förslag ligger till grund för våra nu gällande kommunallagar, icke i förevarande hänseende uppställt någon skillnad mellan Stockholms stadsfullmäktige och stadsfullmäktige i öfriga städer. Rätten att själfva välja sin ordförande tillkom enligt detta förslag stadsfullmäktige i Stockholm lika som stadsfullmäktige i öfriga städer. Vid den förberedande behandling, som detta förslag undergick hos myndigheterna här i Stockholm: magistraten, borgerskapets äldste och öfverståhållareämbetet, väcktes ej heller något förslag om ändring därutinnan, hvaremot framställdes vissa andra ändringsförslag i syfte att åstadkomma ett lämpligt samband mellan öfverståhållareämbetet och stadsfullmäktige. Det var vid frågans behandling inom regeringen, som den nuvarande bestämmelsen tillkom. Kort tid efter det författningen blef gällande, började emellertid förslag väckas om ändring i densamma i förevarande hänseende, och sedermera hafva sådana förslag gång efter annan framlagts dels inom Riksdagen och dels inom stadsfullmäktige.

Vid behandlingen af dessa förslag inom Riksdagen, särskildt i denna kammare, har såsom ett af de viktigaste argumenten mot förslagen anförts, att Stockholms kommun icke själf begärt förändringen. Detta skäl har nu bortfallit. Den kungl. propositionen i år är grundad direkt på en framställning från Stockholms stadsfullmäktige. Det har också synts mig, att denna omständighet, att Stockholms kommunalrepresentation nu begärt förändringen i en fråga som denna, är af den vikt, att därvid bör fästas det största afseende. Det kan nämligen efter mitt förmenande omöjligen bestridas, att det är en oegentlighet, att den högste administrative ämbetsmannen i Stockholm också för ordet i den kommunala representationen. Det är en bestämd afvikelse från den kommunala själfstyrelsens princip, som eljest kommit till uttryck i våra kommunallagar, och denna afvikelse är så mycket mera anmärkningsvärd, som detta förhållande gäller endast för Stockholm. Stadsfullmäktige i rikets alla öfriga städer hafva rättighet att själfva utse sina ordförande. Så länge Stockholms kommun icke har funnit något att häremot invända, har det ju funnits god anledning att låta bero vid denna oegentlighet. Men då nu kommunen genom sin representation gjort framställning att i förevarande hänseende blifva likställd med

öfriga städer i riket, då synes mig, att den nämnda principiella anmärkningen mot den gällande ordningen åtminstone borde föranleda därtill, att man verkställde en undersökning, huruvida en ändring kunde genomföras utan några afsevärda olägenheter, och, ifall en sådan undersökning skulle gifva det resultat, att så kunde ske, man då också borde genomföra förändringen. Den undersökning, som jag sålunda trott mig böra verkställa, har bibringat mig den öfvertygelsen, att några sådana afsevärda olägenheter icke skulle komma att åtfölja förändringen.

Det viktigaste skälet för bibehållande af den nuvarande ordningen torde väl vara det, att härigenom vinnes ett nödvändigt samband mellan administrationen och den kommunala representationen. Det är uppenbart, att ett sådant samband är synnerligen önskvärdt, och jag måste medgifva, att särskildt öfverståthållarens deltagande i beredningsutskottets förhandlingar är ägnadt att befordra ett dylikt samband. Detta deltagande tjänar, såsom öfverståthållareämbetet säger, till att förekomma slitningar genom att vid möjligen skiljaktiga åsikter hos municipalstyrelsen och den administrativa myndigheten bereda tillfälle till jämkning och samförstånd redan under frågornas förberedande behandling. Jag måste erkänna, att detta är sant. Där- emot föreställer jag mig, att ordförandeskapet i stadsfullmäktige ur denna synpunkt icke kan spela så stor roll, ty det är naturligt, att ordföranden i denna korporation icke annat än undantagsvis kan komma att deltaga i diskussionen. Hans ledning blir därför hufvudsakligen, om icke uteslutande, af formell art.

Det återstår emellertid att tillse, huruvida man icke kan vidtaga sådana åtgärder, att detta nödvändiga och önskliga samband mellan administrationen och kommunalrepresentationen ändock vinnes. Jag har trott, att detta önskningsmål skall på fullt tillfredställande sätt vinnas därigenom, att öfverståthållaren beredes tillfälle att fortfarande lika som hittills deltaga i både beredningsutskottets och stadsfullmäktiges sammanträden. Genom en sådan ordning lärer väl hans ställning inom beredningsutskottet föga ändras. Och hvad hans deltagande i stadsfullmäktiges sammanträden angår, finner jag det för min del tydligt och klart, att, då han befrias från ordförandeskapet och han således när som helst kan få tillfälle att muntligen lägga sitt ord i vågskålen, han skall komma att vinna en mycket bättre ställning, än den han nu har. Han får då rikt tillfälle att genom sin sakkunskap och sitt inflytande leda besluten i den rätta riktningen.

Så anmärkes vidare, att genom ordförandeskapet öfverståthållaren kommer att utöfva en viss kontroll öfver stadsfullmäktiges åtgärder och beslut, och det har förut framhållits, att, om man afskaffar denna ordning, man därigenom ställer Stockholms stadsfullmäktige i en viss friare ställning än stadsfullmäktige i rikets öfriga städer, där magistraten har befogenhet att öfvervaka

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tiga att själva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

verkställigheten af stadsfullmäktiges beslut och i vissa fall äger vägra handräckning till verkställighet af besluten. Häremot vill jag erinra, att i Stockholm öfverståthållaren har rättighet att efter underställning pröfva de allra flesta af de beslut, som kommunalrepresentationen fattar. En sådan motsvarande pröfningsrätt finnes icke för Konungens befallningshafvande eller magistraterna rörande stadsfullmäktiges beslut i öfriga städer. Med den erfarenhet, jag har från mitt deltagande i kommunalstyrelsen inom en mindre stad, vågar jag uttala den uppfattning, att den rätt, som enligt kommunalförordningen för dessa städer tillkommer magistraten i afseende å verkställigheten af stadsfullmäktiges beslut, icke på långt när är af den betydelse, som öfverståthållarens rätt att pröfva och fastställa Stockholms stadsfullmäktiges beslut. För en fullt tillräcklig kontroll öfver stadsfullmäktiges beslut lärer sålunda vara tillbörligt sörjdt.

En anmärkning, som i dag liksom ofta förut gjorts, är, att det är möjligt och sannolikt, att i framtiden skarpa partistrider komma att inom stadsfullmäktige yppas, och att den nuvarande ordningen då skulle vara god att hafva. Jag för min del kan sannerligen icke förstå, huru öfverståthållaren såsom ordförande i stadsfullmäktige skulle kunna förhindra partistrider inom fullmäktige eller därmed följande olägenheter. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att, oaktadt ordföranden är den, som leder förhandlingarna, han dock jämväl i den formella ledningen af förhandlingarna är bunden af stadsfullmäktiges beslut. Han äger icke någon rätt att genom propositionsvägran eller andra sådana åtgärder förekomma beslut, som han anser olagliga. Stadsfullmäktige är det i sista hand, som besluta jämväl i dessa frågor. Den enda partistrid, som skulle kunna förekommas genom den nuvarande ordningen, är naturligtvis en strid om hvem som skall blifva ordförande, men ett förekommande af en sådan strid torde väl ej spela så stor roll.

Om således de farhågor, som man framhållit, skola blifva en följd af förändringen, synas mig icke vara afsevärda, föreligger däremot en i praktiskt hänseende viktig följd, som otvifvelaktigt skall komma af den nya ordningen och som jag för min del finner vara att fästa stort afseende vid. Det kan icke gärna vara synnerligen lämpligt, att samma person, hvilken såsom ordförande ledt först beredningsutskottets förhandlingar, ur hvilka framgå förslag till stadsfullmäktiges beslut och sedan förhandlingarna inom stadsfullmäktige, skall å ämbetets vägnar pröfva dessa samma beslut såväl ur formell som ur materiell synpunkt. Den största roll härvidlag spelar utan tvifvel den formella pröfningen, då det är fråga om besvär öfver stadsfullmäktiges beslut. Som bekant, få sådana besvär ju i de flesta fall ej anföras annat, än då formfel äro begångna, men just därför kunna dessa beslut ofta synnerligen nära röra ordföranden själf. Detta är

förhållandet, då klagomålen riktas mot det sätt, hvarpå han ledt förhandlingarna, framställt propositioner o. s. v. Om också detta, som jag i början af mitt anförande antydde, icke hittills visat sig medföra några framträdande olägenheter, tror jag dock, att det skulle vara en fördel, att denna dubbla ställning, som öfverståthållaren nu intager till dessa frågor, sålunda blefve afskaffad.

Då således ifrågavarande förändring efter min uppfattning måste anses vara principiellt riktig, och då det icke kunnat uppvisas, att den kommer att leda till några skadliga påföljder, utan tvärtom en bestämd vinst därigenom göres, hoppas jag, att kammaren skall bifalla den kungl. propositionen. Jag ber att i detta sammanhang få fästa uppmärksamheten därå, att, då kammaren i fjol afslog skrifvelseförslag i samma syfte, därför uttryckligen anfördes såsom skäl, att frågan var föremål för Kungl. Maj:ts behandling på grund af stadsfullmäktiges i ämnet gjorda framställning.

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäktige
att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

Herr Fränckel: Jag har redan vid föregående tillfällen sökt angifva skälen för min ställning i denna fråga och hade sålunda i dag ämnat i likhet med en föregående ärad talare på stockholmsbänken inskränka mig till att lämna den upplysning, att jag icke tillhört den majoritet i stadsfullmäktige, som begärt den föreslagna förändringen. Men på grund af herr statsrådet och chefens för civildepartementet ingående yttrande i frågan, kan jag nu icke underlåta att med några ord bemöta hans anförande.

Herr statsrådet började sin motivering med en förklaring, att på detta område hittills inga missförhållanden förefunnits, och att alltså icke i sådana skälen vore att söka för en ändring. Han upplyste också, att i denna fråga förslag väckts vid åtskilliga tillfällen, men att till följd af de debatter, som förekommit, i synnerhet i denna kammare, ingen ändring kommit till stånd. Han upplyste vidare, att skälet, hvarför Kungl. Maj:t tagit frågan i sin hand, var, att Stockholms stadsfullmäktige begärt, att en sådan ändring måtte ske. Om jag ej missminner mig, fattades det beslut, hvarpå denna framställning grundade sig, med 53 röster mot de återstående. Men jag tror, att, om det hade behagat vederbörande att vid behandlingen af frågan taga äfven hänsyn till de skäl och motskäl, som i detta fall förekommit, det Första Kammarens i annan riktning gående beslut, som redan en föregående talare påvisat, åtminstone bort för Kungl. Maj:t väga lika mycket som ett på detta sätt tillkommet stadsfullmäktigebeslut. Nu har emellertid Kungl. Maj:t icke förfat, att så borde ske. Stockholms stadsfullmäktiges önskan var vida viktigare än Första Kammarens åsikt, och därför borde ett förslag framläggas.

Då säger herr statsrådet: ja, man kan icke neka till, att i afseende å Stockholm förekommer en afvikelse, då Stockholm i

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*
(Forts.)

sin kommunalförfattning har den bestämmelsen, att öfverståthållaren skall vara själfskrifven ordförande i stadsfullmäktige, och på den grund har herr statsrådet funnit skäl att tillstyrka framläggande af förslag om borttagande af denna bestämmelse. Men huru har då detta borttagande föreslagits skola ske? Männe i full öfverensstämmelse med andan af denna kommunalförfattning? Jag vågar bestrida det. Ty går man Stockholms kommunalförfattning på lifvet, skall man finna, att Stockholms kommun är vida mer att likställa med en landstingskommun än med öfriga städer. Öfverståthållaren motsvarar här Konungens befallningshafvande i länen, och Stockholms stadsfullmäktige måste således mera vara att jämföra med ett landsting, som utöfvar länets eller landstingsområdets kommunalstyrelse. Huru behandlas då ordförandeplatsen i ett landsting? Jo, då efter åtskilliga påtryckningar — jag vet ej, huru pass berättigade — det genomdrefs, att Kungl. Maj:t icke vidare skulle få tillsätta landshöfdingen som ordförande, förbehöll sig dock Kungl. Maj:t att få tillsätta ordförande på det sätt, att han därtill utser en af landstingets ledamöter. Det är således icke landstinget, som själfvalt väljer sin ordförande, utan det är Kungl. Maj:t, som på nämnda sätt utser landstingsordförande. Då den föreliggande frågan tillkommit från radikalt håll och då ett bifall nu måste anses såsom ett medgifvande åt det radikala partiets fordringar, kan man förstå, hvarför det icke föreslagits ett sådant arrangemang, som att Stockholms stadsfullmäktige skulle underkasta sig Kungl. Maj:ts val af ordförande bland stadsfullmäktige själfva, emedan detta radikala parti icke skulle åtnöjas härmed, utan afvisa ett sådant förslag. Och jag vill nu säga, att jag icke ett ögonblick underkänner kompetensen hos stadsfullmäktige att själfva välja sin ordförande. Det är ej ur denna synpunkt således, som frågan efter mitt förmenande har sin betydelse. Stadsfullmäktige i Stockholm äro och måste bestå af så väl bedömande ledamöter, att de böra vara minst lika kompetenta som en bolagsstämma att själfva välja sin ordförande. Detta kan icke lida något tvifvel.

Men — såsom flera gånger förut blifvit framhållet, särskildt af den talare på stockholmsbänken, som i detta ämne torde hafva större erfarenhet än någon annan — kammaren bör hafva klart för sig, att denna fråga har en vida större portée än den nu nämnda. Herr statsrådet har anført, att den »undersökning» — om man nu kan kalla den så — som blifvit verkställd för att utröna, huruvida denna förändring skulle medföra några olägenheter eller icke, skulle hafva ådagalagt, att några olägenheter icke skulle följa däraf. Men om man granskar det sätt, hvarpå denna undersökning företagits, så skall man finna, att man icke framställt den frågan till undersökningskommittén, huruvida det skulle kunna följa några olägenheter af en sådan förändring.

utan man har inskränkt undersökningen till en utredning af hvilka förändringar i öfrigt, som måste vidtagas för att kunna genomföra detta förslag, sådant det framställts af stadsfullmäktige. I detta afseende har svar lämnats; och några olägenheter hafva naturligtvis icke kunnat komma till synes, när programmet uppställts på ett sådant sätt. Statsrådet har vid behandlingen af denna fråga varit ärlig nog att erkänna, att han stödt sin välvilja mot detta förslag därpå, att han *trodde*, att det icke skulle medföra några olägenheter för framtiden. Framställer jag då den frågan: skall man i denna sak stödja sig på en mer en tretioårig erfarenhet eller skall man stödja sig på ett antagande, att förändringen icke kommer att medföra några olägenheter, då kan jag icke gifva något annat svar, än att jag vill stödja mig på erfarenheten, innan jag ändrar en lag, och visa mig sedan, att några olägenheter uppkommit af de nuvarande bestämmelserna; då skall jag vara med om en förändring!

Hvarifrån har denna fråga uppkommit? Hvarför har man på radikalt håll önskat denna ändring? Jo, man har velat öka eller åtminstone icke velat minska Stockholms kommuns själfstyrelse. Men herr statsrådet har ju själf framhållit, att, om det föreslagna arrangemanget skulle medföra, att öfverståthållaren komme att sitta bland stadsfullmäktige utan att vara ordförande, men med rätt att deltaga i förhandlingarna och att med sina kunskaper, sin duglighet och sin vältalighet utöfva inflytande på beslutet, då skulle han kunna inverka förmånligt; och å andra sidan har herr statsrådet ådagalagt, att om öfverståthållaren sitter på ordförandeplatsen, så har han endast den formella skyldigheten att göra propositioner på de yrkanden, som hos stadsfullmäktige förekomma. Om jag således skall ur själfstyrelsens synpunkt bedöma frågan, hvilketdera är det bästa för Stockholms stad, så måste jag väl ställa mig på den gamla ståndpunkten. Man har därför också framhållit, att den inblandning i diskussionen, som från öfverståthållarens sida kan äga rum, om han sitter på stadsfullmäktigebänken, är vida farligare än det inflytande, han kan utöfva, då han sitter på ordförandeplatsen och endast har att framställa propositioner på de yrkanden, som under diskussionen förekommit.

Herr statsrådet har vidare framhållit såsom ett ytterligare motiv för en ändring i detta afseende, att stadsfullmäktiges i Stockholm beslut äro underkastade öfverståthållareämbetets fastställelse i flera fall, än stadsfullmäktiges beslut i andra städer äro föremål för underställning. Ja, mina herrar, vägen är redan öppnad: redan innan denna fråga varit föremål för Riksdagens pröfning, har en motion väckts hos stadsfullmäktige i syfte, att denna stadsfästelse skall borttagas. Man ser således, i hvilken riktning frågan går. Må herrarne icke inbilla sig, att denna fastställelse länge kommer att bibehållas; och man har då helt

Lagförslag om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att själfva utse sin ordförande.

(Forts.)

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tigne att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

och hållet förlorat det betryggande inflytande, som under så många år till samhällets nytta utöfvats från öfverståhållare-ämbetets sida.

Härtill kommer — hvarom erkännanden föreligga, och hvarpå jag ser det bästa beviset däruti, att f. d. öfverståhållaren i Stockholm just framhållit den synpunkten — att det för öfverståhållaren själf måste vara af största nytta att på ett vida verksamare sätt deltaga i kommunens angelägenheter genom att leda stadsfullmäktiges förhandlingar, än om han endast skall sitta där såsom åhörare eller på något annat sätt.

Jag kan icke finna, att den nu föreslagna förändringen skulle medföra några fördelar. Förslaget är endast ett koketteri med anförande af de fördelar i afseende å Stockholms själfstyrelse, som man inbillar sig därigenom kunna vinna, och ett bifall därtill från Första Kammarens sida skulle innebära, att Första Kammaren toge ett steg för att gå radikalismens önsknigar till mötes.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Törneblad: Det är icke första gången, som den siste ärade talaren och jag brutit lansar i denna fråga. Men jag hoppas, att — med kammarens biträde — det skall blifva den sista.

Jag skall icke allt för mycket fästa mig vid hvad den ärade talaren sade om motiven hos dem, som förordat detta förslag. Att det varit väckt från radikalt håll, att det varit en kurtis mot de radikala — de orden få stå för hans räkning: hvar och en bedömer sina motiv bäst själf.

Men däremot vill jag erinra honom därom, att redan då kommunalstyrelse med därtill hörande själfverksamhet infördes i vårt land, föreslogs det af alla förberedande myndigheter, att Stockholms stadsfullmäktige skulle själfva få välja sin ordförande i öfverensstämmelse med hvad som gällde och fortfarande gäller för hela landet i öfrigt — det var en liten ändring på ett håll. Det är sant, det förslaget föll hos regeringen. Jag skall icke inlåta mig på halten af de skäl, som dikterade det regeringsbeslutet — jag skulle då kanske få begagna för starka ord.

Men hvad jag vill erinra den ärade talaren om är, att hans jämförelse med landsting och län allt betydligt haltar — lyckligtvis så, att det är jag, som får fördelen. För det första representerar landstinget icke länets kommunala verksamhet annat än delvis. För det andra är landshöfdingen för närvarande förbjuden att vara ordförande i landstinget. Skall det vara någon sorts administrativt samband, så vet jag icke, hvar det skall vara. Landstingets ordförande skall nämnas bland landstingets valda medlemmar, och bland de valda medlemmarne i landstinget får landshöfdingen icke vara. Det finnes andra städer än Stockholm, som motsvara landsting, Göteborg, Norrköping, Malmö

och Gäfle i vissa fall. Äfven inom dessa städer finnas extrema partier, kanske lika mycket som i Stockholm — men sin ordförande få dock stadsfullmäktige välja, äfven om det skulle kunna råka så olyckligt till, att, som en ärad talare på blekingebänken sade, man resonerade så, att »den mannen skulle nog vara bra, men jag kan icke rösta på honom, ty han tillhör icke mitt parti». Jag vet icke, om detta sätt gäller i Göteborg eller Malmö eller om det ännu kommit in någonstädes, men jag tror, att det ännu icke kommit in i Stockholm, och hoppas, att det icke kommer in någonstädes, om nämligen mannen är duglig.

Hvad åter beträffar rättigheten för landshöfdingen att, om han så vill, sitta på en stol i landstinget och deltaga i förhandlingarna eller endast åhöra dem, så kan jag icke påstå, att detta kan medföra någon skadlig verkan i afseende å den befattning, landshöfdingeämbetet sedan kan få med beslutens fastställande, lika litet som jag kan förstå, att det kan vara skadligt för öfverståthållaren att öfvervara och eventuellt taga del i handläggningen af de frågor, angående hvilka han sedermera skall meddela fastställelse af stadsfullmäktiges beslut. Men hvad jag ytterligare vill betona är däremot hvad chefen för civildepartementet framhöll, nämligen att vid fastställande af stadsfullmäktiges beslut har öfverståthållaren, i händelse af besvär, att pröfva, huruvida han själf framställt proposition rätt, och detta är icke i öfverensstämmelse med god ordning. Detta har antagligen också i sin mån bidragit till de förändrade bestämmelserna i fråga om landsting.

Det är sant, att stadsfullmäktiges beslut i frågan sista gången tillkommit efter votering med en ganska betydlig och synnerligen aktningvärd minoritet. Det erkänner jag, men det är dock tillkommet, och det föreligger såsom en af Stockholms representation uttalad önskan, en önskan, som varit så mycket naturligare, som Första Kammaren åtskilliga gånger grundat sitt motiverade afslag därpå, att ingen dylik önskan framkommit från stadsfullmäktige själfva.

Då frågan förra gången föll, så var det helt enkelt därför, att den låg under Kungl. Maj:ts pröfning. Skall den nu falla, så sker det förmodligen därför, att Kungl. Maj:ts framställning vägt på en våg och befunnits för lätt. Men denna framställning är nog icke lättare än den, som gjordes år 1861 eller 1862. Sedan dess har frågan genomgått många debatter och blifvit dryftad både i Första Kammaren och i Andra Kammaren och hos stadsfullmäktige själfva. Skäl hafva blifvit framlagda både för och emot, och skulle man nu afslå det föreliggande förslaget, därför att man fruktar borttagandet af underställningsskyldigheten — ja, då skulle man oupphörligt tänka sig, att hvarje liten förändring kan medföra en större. Men denna motion om underställningsskyldighetens borttagande, har icke blifvit antagen af stadsfullmäktige, den är icke beroende vare sig på kammarens

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*
(Forts.)

eller Kungl. Maj:ts pröfning, och den bör icke kunna inverka på vårt beslut i dag.

För min del tror jag, att uppfattningen af hvad Stockholm, Sveriges största kommun, har rätt att fordra, jämförd med alla andra stora kommuner i Sverige, talar för, att Kungl. Maj:ts förslag bör bifallas, hvarpå jag tillåter mig framställa yrkande.

Herr Almgren, Oscar: Under de mer än 40 år, som öfverståthållaren har varit själfskrifven ordförande hos stadsfullmäktige, har samarbetet mellan honom och stadsfullmäktige otvifvelaktigt i hög grad bidragit till Stockholms lyckliga utveckling i alla riktningar. Detta har icke heller från något håll kunnat bestridas. Emellertid hafva stadsfullmäktige själfva beslutit hemställa om en ändring härutinnan. Jag ber dock att få erinra, att detta beslut ingalunda var enhälligt. Det var en mycket stor minoritet, som röstade mot förändringen, om jag icke missminner mig, 37 röster mot 54. Nu har min granne till vänster uttalat, att det förmodligen vore sista gången, som ett ordbyte i denna fråga komme att äga rum mellan kamrater på stockholmsbänken. Jag delar denna åsikt, och jag skall därför icke upptaga tiden med att förlänga detta ordbyte. Men då jag inom stadsfullmäktige tillhört minoriteten, och denna minoritet alltid uttalat starka farhågor för de följder för framtiden, som förändringen skulle medföra, så ber jag att för min del få till protokollet anteckna, att jag fortfarande delar dessa farhågor.

Jag kommer således äfven för min del att i voteringen rösta för afslag.

Herr Leman: Jag har redan åtskilliga gånger förut för kammaren framlagt de skäl, på hvilka jag grundar min åsikt, att öfverståthållarens själfskrifna ordförandeskap hos stadsfullmäktige bör afskaffas. Jag skall därför icke trötta kammaren med att upprepa dessa skäl, utan jag begärde ordet med anledning af två uttalanden, som i dag förekommit från talaren på blekingebänken och den förste talaren på stockholmsbänken. Talaren på blekingebänken uppläste en mörk skildring af, huru det skulle komma att gå till i framtiden, om det blefve starka partistrider, och huru svårt det skulle blifva att få någon duglig ordförande. Ja, mina herrar, det är fantasiföreställningar, som till äfventyrs kunna blifva sanning. Men kunna vi verkligen icke hämta våra lärdomar från annat håll? Kunna vi icke lära af en 40-årig erfarenhet, huru det gått till i rikets näst största stad? Där hafva stadsfullmäktige alltid själfva fått välja ordförande, och hvar enda gång har valet skett utan någon hänsyn till parti och enhälligt. Detta visar, att vid sådana tillfällen låter i allmänhet klokt folk partiyran fara. Det är därför min öfvertygelse åtminstone, och den kan vara så god som någon

annan, att om Stockholms stadsfullmäktige få själfva välja sin ordförande, så kommer det att gå lika bra, som det hittills gått i Göteborg; och jag vill betona, att Göteborg har dock nu en mycket större folkmängd, än hvad Stockholm hade år 1862.

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*

På det sätt, som stadsfullmäktige väljas, tror jag icke, att det är att befara, att radikalismen skall där få insteg.

En annan sida af saken berördes af talaren på stockholmsbänken. I denna fråga, som äfven omnämndes af statsrådet och chefen för civildepartementet, kan jag yttra mig af erfarenhet. Det är den frågan, huruvida en person, som besitter stor sakkunskap och kan lämna goda upplysningar, gör största nyttan, om han sitter på ordförandeplatsen eller om han sitter bredvid, såsom landshöfdingen gör i landstinget och borgmästaren i städerna utom Stockholm. Det är intet tvifvel, att han gör mesta nyttan, om han icke sitter såsom ordförande. Det är visserligen icke i kommunallagarna uttryckligen förbjudet för ordföranden att ingripa i diskussionen, men ett faktum är, att åtminstone i de större städerna är det ytterst sällsynt, att ordföranden yttrar sig. Hans sakkunskaper komma således icke till nytta hos stadsfullmäktige. Men borgmästaren, som icke sitter där som ordförande, kan lämna upplysningar i de saker, som ligga inom hans område. Skulle han sitta såsom ordförande, så vore han förhindrad att göra detta. Det är ett faktum, som jag ber herrarne att icke förbise, att gagnet af öfverståthållarens närvaro blir mycket större, om han icke sitter såsom ordförande.

(Forts.)

Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan och Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Afzelius: Jag har begärt ordet, icke för att söka framdraga nya skäl i denna så mycket omdebatterade fråga, icke heller för att upprepa de gamla, utan endast för att tillkännagifva, huru jag röstat och kommer att rösta i denna fråga. Såsom ledamot af stadsfullmäktige har jag röstat mot förändringen, icke därför, att jag därmed förknippar några stora faror eller olyckor, utan därför, att jag ansett, att denna anordning, sådan den nu bestått i många år, medför vissa praktiska fördelar. Såsom ledamot af denna kammare har jag röstat mot förslaget, så länge stadsfullmäktige själfva icke begärde någon ändring. Ty stadens själfstyrelse och rätt till själfstyrelse har dock varit utgångspunkten i frågan. Jag har aldrig underkänt det principiellt berättigade i de skäl, som anförts för en förändring. Jag har heller aldrig trott, att det skulle vara farligt att vidtaga denna förändring. Men de praktiska fördelar, som varit förenade med den nuvarande ordningen, hafva synts mig vara af den vikt, att man icke utan vidare, blott för att åstadkomma en viss likformighet i lagstiftningen, bort rubba denna ordning.

När jag går till omröstningen i dag, ställer sig saken annor-

*Lagförslag
om rätt för
Stockholms
stadsfullmäk-
tige att själfva
utse sin ord-
förande.*

(Forts.)

lunda. De praktiska fördelarne af den nuvarande ordningen äro ytterst och väsentligt beroende därpå, att denna öfverståhållarens ställning uppbares af öfvertygelsen hos den korporation, hvars arbete han skall leda. Sitter han där endast på grund af lagens tvång och icke med stadsfullmäktiges goda vilja, så komma fördelarne att förringas och rent af försvinna, ja, slå öfver i det motsatta. Ty därigenom att lagen sätter honom på denna plats mot stadsfullmäktiges vilja, kunna åstadkommas brytningar af den omfattning, att de kunna sträcka sina reflexverknningar in på öfriga områden af öfverståhållarens verksamhetsfält.

Detta är skälet, hvarför jag i dag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet von Friesen: Jag har visserligen icke mycket att tillägga till hvad förut i dag är sagdt, såväl af statsrådet och chefen för civildepartementet, som af ett par representanter på stockholmsbänken, herrar Törnebladh och Afzelius. Men då äfven jag är representant på denna bänk, så skall jag be att få tillägga några ord.

Man har mot förslaget om att stadsfullmäktige själfva skulle få välja sin ordförande anført, att det nog skulle kunna gå bra för närvarande, men att det kunde komma en tid, då stadsfullmäktige hade en annan sammansättning än nu. Man har sökt skrämra oss med radikalismen och det suveräna folket. För närvarande är emellertid folket icke suveränt vid stadsfullmäktigeval; ty då gäller en 100-gradig röstskala. Men, säger man, det kan komma in radikala ledamöter bland stadsfullmäktige, och då kan det vara farligt, att stadsfullmäktige själfva få välja sin ordförande. Ja, mina herrar, om den tiden kommer, så läser det icke hjälpa mycket, att öfverståhållaren sitter som ordförande. Ty om en öfverväldigande majoritet inom stadsfullmäktige får sådana tendenser, så kommer han att sitta där ännu mycket mindre med stadsfullmäktiges goda minne, än nu är fallet; och då han icke har något annat att göra där än att föra ordet och framställa propositioner, så lära väl stadsfullmäktige komma att bra litet beröras af hans ställning som ordförande. Nej, för sådana eventualiteter krävas andra botemedel. För att undvika sådant, bör sörjas på annat sätt. Ett olyckligt sätt att sörja därför är att påtvinga stadsfullmäktige i Stockholm en ordförande, under det att andra städers fullmäktige själfva få välja sin. Detta är det olyckligaste sättet af alla, därför att denne ordförande så småningom blir mer och mer misshaglig för stadsfullmäktige — icke på grund af sin person, utan därför att han sitter där mot stadsfullmäktiges vilja. Sådant bör förhållandet icke vara. Det var detta, herr Afzelius ville säga, och som jag vill understryka.

Ännu finnes bland stadsfullmäktige en aktningvärd minoritet för själfskrifvenhetens bibehållande. Men om i dag detta

förslag skulle falla i Första Kammaren, så skulle denna minoritet minskas så hastigt, att efter den 1 april stadsfullmäktige skulle få ett helt annat utseende än nu, och man skulle i viss mån påskynda de faror, man nu velat undvika.

Jag tror icke, att det är farligt, om stadsfullmäktige själva få välja sin ordförande, och som jag anser, att det framlagda förslaget har med sig den gifna fördelen, att öfverståthållaren kommer att mera aktivt än nu deltaga i stadsfullmäktiges öfverläggningar, så ber jag att få instämma i hvad herr Afzelius m. fl. yrkat.

Lagförslag om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att själfva utse sin ordförande.

(Forts.)

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att densamma skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 42;

Nej — 49.

Herr talmannen anförde, att han efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren finge hemställa, det Första Kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 7 innevarande månad, skulle företagas val af dels revisorer och revisorssuppleanter för gransk-

ning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock valmän jämte suppleanter för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Denna hemställan biföls.

Ledighet från riksdagsgöröromålen beviljades:

herr *Paulson* under 14 dagar från och med morgondagen,
» *Lundsten* » 14 » » samma dag,
» *Söderberg* » 14 » » den 6 innevarande februari.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,10 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.